

Een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) op de locatie Wienboomweg te Haelen, gemeente Leudal (L)

B. Klooster & N. van Malssen

ARC-Rapporten 2011-24

Groningen
2011
ISSN 1574-6887

Colofon

Een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven op de locatie Wienboomweg 1 te Haelen, gemeente Leudal (L)

ARC-Rapporten 2011-24
ARC-Projectcode 2010/605

Tekst
B. Klooster & N. van Malssen
Afbeeldingen
M.C. Botermans
Redactie
K. Otten

Status
definitieve versie

Autorisatie — M.J.M. de Wit

Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 14 april 2011

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

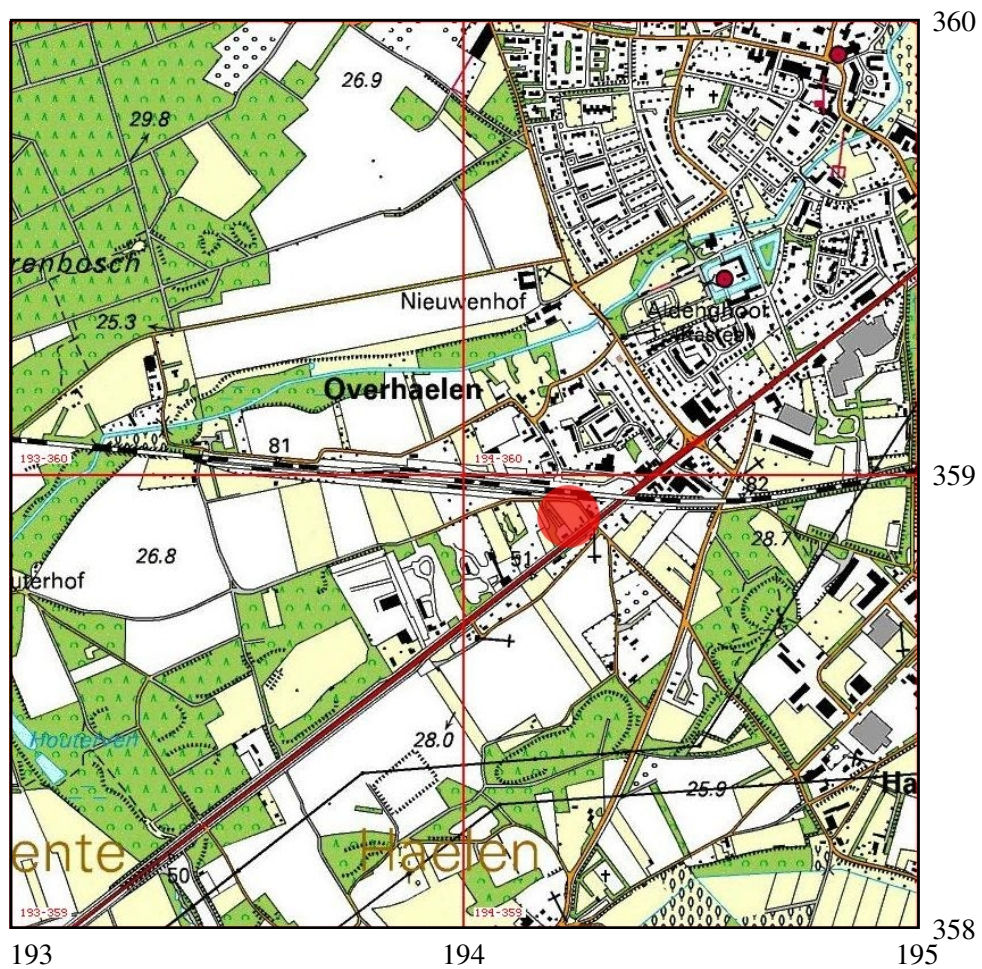
Projectnaam	Nieuwbouw Wienboomweg 1
Projectcode	2010/605
CIS-code	44801
Status	Definitief (april 2011)
Projectleider	B. Klooster
Contact	050 – 3687100, b.klooster@arcbv.nl
Opdrachtgever	SCM Milieu bv, mr. A. Hessel
Contact	0475 – 420191, allard.hessel@scm-adviesgroep.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Leudal, mr. M.G. Douven
Contact	0475 – 859752, p.vandoorn@leudal.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Wienboomweg 1
Plaats	Haelen
Gemeente	Leudal
Provincie	Limburg
Kaartblad	58D
RD-coördinaten	NW: 194.183/359.942 NO: 194.456/359.940 ZO: 194.456/359.902 ZW: 194.456/359.873
Oppervlakte	600 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Rivierduin op Maasterras, dalvlakterras
Bodem	Zand, grondwatertrap VII
Historische situatie	Het onderzoeksgebied is sinds het begin van de 20e eeuw in gebruik als akkerland en tuin.
Archeologische verwachting	Hoge trefkans op het aantreffen van archeologische waarden. Deze verwachting geldt voor alle perioden.

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (binnen rode stip) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

In opdracht van mr. A. Hessel van SCM Milieu bv uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een inventariserend veldonderzoek door middel proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd. Op de onderzoekslocatie zullen twee nieuwe woningen met garage worden gebouwd. Bij de werkzaamheden worden mogelijk in de bodem aanwezige archeologische waarden verstoord. Het onderzoek is uitgevoerd op 24 januari 2011. De projectleiding was in handen van drs. B. Klooster. De veldtechniek werd verzorgd door mw. drs. M.C. Blom en ing. M.C. Botermans. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).¹

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie ligt aan de zuidwestelijke rand van Haelen aan de Wienboomweg (afb. 1). Het terrein wordt in het zuidoosten begrensd door de Napoleonsweg. Het plangebied is momenteel in gebruik als tuin. Ten noordoosten van het terrein staat (de uitgebrande ruïne van) het woonhuis op Wienboomweg 1. In het centrale en westelijke deel van het plangebied ligt een (recentelijk) opgeworpen aarden wal. Volgens de opdrachtgever is dit materiaal van buiten het plangebied aangevoerd. In het noordelijk deel van het plangebied is veel puin op het maaiveld gestort. De onderzoekslocatie heeft een oppervlakte van 600 m² en ligt op een hoogte van 27,6 m +NAP.

1.3 Onderzoeksgeschiedenis

Bureauonderzoek

In augustus 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.² Volgens het bureau-onderzoek ligt de locatie op een Maasterras dat is afgedekt door dekzand. Op dit dekzand is een hoge bruine enkeerdgrond tot ontwikkeling gekomen. De locatie heeft een hoge trefkans op het voorkomen van archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum. Daarnaast ligt de locatie binnen de historische kern van Overhaelen, een archeologisch monument van hoge waarde. In de omgeving van de locatie zijn diverse vondsten vanaf het Laat-Paleolithicum gedaan. Op 500 m ten oosten van de locatie ligt een beschermd monumentterrein waar een mesolithische nederzetting is aangetroffen. Het zuidoostelijke deel van de locatie is sinds het begin van de 19e eeuw bebouwd en daardoor mogelijk verstoord. Het overige deel van het plangebied is nooit bebouwd geweest; het bodemprofiel is hier waarschijnlijk intact.

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

²Stiekema, M., 2009: *Archeologisch bureau-onderzoek Wienboomweg 1 te Haelen in de gemeente Leudal*, Econsultancy Rapport 09073404 (conceptversie).

Verkennd en karterend booronderzoek

In augustus 2009 is een gecombineerd verkennend en karterend inventariserend booronderzoek uitgevoerd.³ Dit booronderzoek heeft aangetoond dat op de locatie geen enkeerdgronden aanwezig zijn. Op het grootste deel van de locatie werden direct aan het maaiveld Maas-afzettingen aangetroffen, waarvan de top tot een diepte van 70 cm –mv was geroerd. Op het zuidelijke deel van de locatie zijn onder een dunne bouwvoor rivierduinafzettingen aangetroffen. In een van de twee boringen is bovendien een vuursteenafslag uit de periode Laat-Paleolithicum - Bronstijd aangetroffen. In het rapport wordt geconcludeerd dat op het zuidelijke terreindeel een archeologische vindplaats uit de periode Laat-Paleolithicum - Bronstijd aanwezig is en dat hier vervolgonderzoek nodig is om de waarde van de vindplaats te bepalen.

Waarderend booronderzoek

In augustus 2010 is een waarderend booronderzoek uitgevoerd.⁴ Uit dit booronderzoek blijkt dat de onderzoekslocatie op een rivierduin op het pleniglaciale terras van de Maas ligt. Bij het eerder uitgevoerde verkennende/karterende booronderzoek is gebleken dat op de locatie (mogelijk) sprake is van een vindplaats uit de periode Laat-Paleolithicum - Bronstijd (een vuurstenen afslag). Uit het waarderend booronderzoek blijkt dat de bodem op de locatie vrijwel geheel intact is en dat deze zoals verwacht op een rivierduin ligt. In de boringen zijn, naast baksteen en steenkool in de bouwvoor, nog verschillende archeologische indicatoren aangetroffen, waaronder houtskool, drie niet nader dateerbare stukjes bewerkt vuursteen, vijf fragmenten laatmiddeleeuws aardewerk en twee fragmenten mogelijk prehistorisch aardewerk (Laat-Neolithicum - Vroege Bronstijd). Op basis van deze resultaten kan geconcludeerd worden dat er (mogelijk) sprake is van twee vindplaatsen: Een uit de prehistorie (Laat-Neolithicum - Vroege Bronstijd) en een uit de Late Middeleeuwen.

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het proefsleuvenonderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in de rapportage van het waarderende booronderzoek. In het Programma van Eisen dat is opgesteld door mw. drs. M.J.M. de Wit en drs. N. van Malssen (ARC bv) zijn daartoe de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

³Wullink, A.J. & M. Stiekema, 2009: *Een karterend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Wienboomweg te Haelen, gemeente Leudal (L), Geldermalsen*.

⁴Hebinck, K.A., 2010: *Een waarderend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Wienboomweg 1 te Haelen, gemeente Leudal (L), Geldermalsen (ARC-rapport 2010-215)*.

- 1 *In welke mate is het gebied verstoord?*
- 2 *Wat is de geologische/bodemkundige opbouw?*
- 3 *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en het verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?*
- 4 *Uit welke periode(n) dateren de sporen?*
- 5 *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*
- 6 *Is er een relatie te leggen tussen de archeologische vondsten en sporen?*
- 7 *Wat is de relatie van vondsten en sporen met de eerder aangetroffen vondsten en sporen in de omgeving?*
- 8 *Is er sprake van verschillende bewoningsfasen?*
- 9 *Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen/structuren en het omringende landschap?*
- 10 *Welke vindplaatstypen zijn er aangetroffen?*
- 11 *Zijn de aangetroffen vindplaatsen behoudenswaardig?*

1.5 Werkwijze

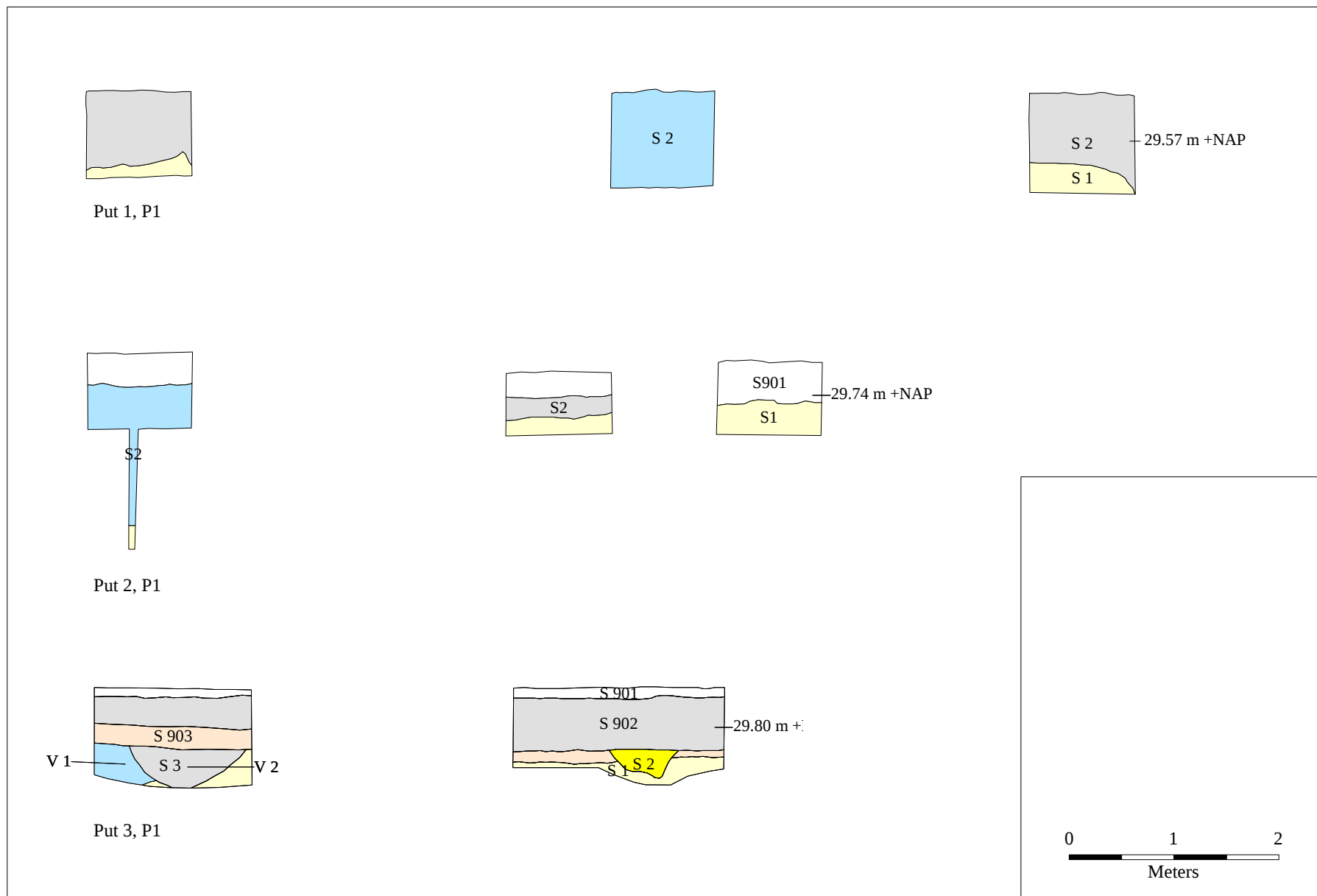
De onderzoekslocatie heeft een oppervlak van ca. 600 m². Dit betekent dat max. 60 m² (10%) aan proefsleuven kon worden aangelegd. Er werden twee proefsleuven van 3×10 m aangelegd (afb. 2). Het archeologische vlak werd laagsgewijs aangelegd met een graafmachine met gladde bak tot op het niveau waar sporen en/of structuren zich duidelijk aftekenen. Tussenvlakken werden tijdens het verdiepen afgezocht met een metaaldetector. Vlaktekeningen werden vervaardigd met een schaal van 1:50. Er zijn in de werkputten twee profielkolommen getekend, beschreven en gefotografeerd. De profielen werden getekend op schaal 1:20. Na afloop werden de proefsleuven weer dichtgegooid.

Afbeelding 2. Overzicht van de ligging van de proefsleuven en de gedocumenteerde profielen.

2 Resultaten

Er zijn geen sporen of vondsten aangetroffen. Typerend voor de bodemopbouw is het in werkput 2 gedocumenteerde profiel (afb. 3). Onder de ca. 20 cm dikke bouwvoor (s901) lag een pakket rivierduingrond dat bestond uit twee lagen. De bovenste laag (s902) bestond uit grijsbruin iets siltig fijn zand en reikte tot ca. 0,4 m –mv. De onderste laag van dit rivierduinpakket (s903) bestond uit bruingeel iets siltig fijn zand. Deze laag gaat op ca. 0,8 m tot 0,9 m –mv over in de uit geel, iets siltig, zand bestaande C-horizont (s1).

Afbeelding 3. Profielopname in werkput 2: de bodemopbouw van de onderzoekslocatie.

3 Conclusies

Op basis van de resultaten van het onderzoek kan op de volgende onderzoeksvragen uit het PvE een antwoord worden gegeven:

1 *In welke mate is het gebied verstoord?*

De bodem was onverstoord en bestond uit een bouwvoor (tot 20 cm –mv), een rivierduinpakket (twee lagen tot respectievelijk 40 cm en 80–90 cm –mv) en de C-horizont (dekzand).

2 *Wat is de geologische/bodemkundige opbouw?*

Bij de booronderzoeken werden geen resten van een enkeerdprofiel, zoals wel staat aangegeven op de bodemkaart, in de boringen aangetroffen. Verder was vastgesteld dat de matig fijne en matig siltige zandafzettingen niet verstoord waren. Direct onder de bouwvoor is een pakket rivierduinzand aangetroffen. De matig fijne zanden in de ondergrond onder dit pakket vormen de top van het Maasterras (Formatie van Beegden). De zeer fijne zanden die werden aangetroffen zijn rivierduinafzettingen (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Delwijnen). Omdat er geen sporen van een podzolprofiel in de rivierduinafzettingen werden aangetroffen zijn deze mogelijk (licht) afgetopt.

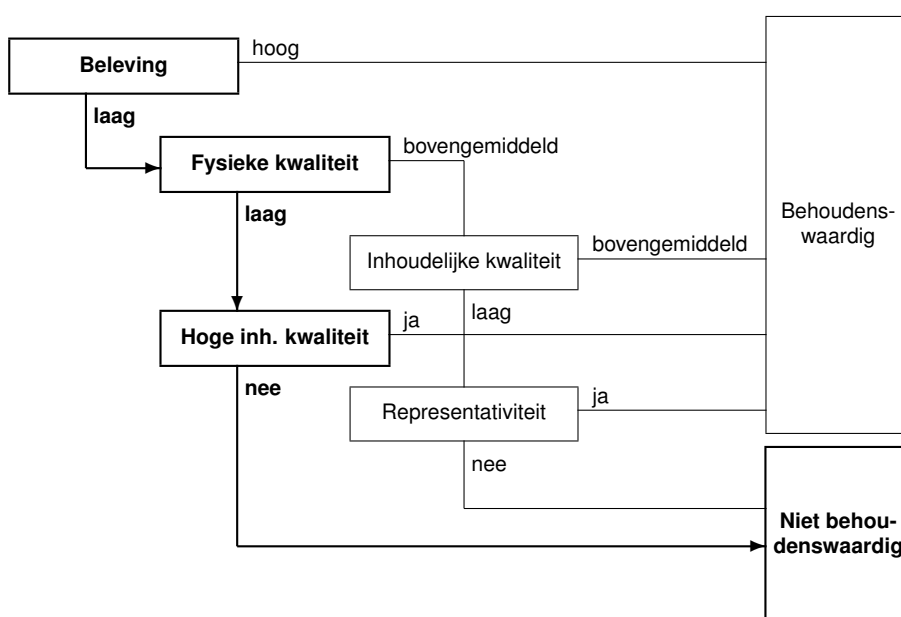
9 *Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen/structuren en het omringende landschap?*

Vermoedelijk is het eens aanwezige esdek afgegraven tot in de top van de rivierduinafzettingen en zijn mogelijk aanwezige sporen weggegraven.

4 Waardering volgens KNA 3.1

Hieronder wordt de waardering gegeven van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening is te vinden bijlage 2. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, wordt verwezen naar de website van SIKB (www.sikb.nl), waar de documentatie voor deze waardering is te vinden onder 'Archeologie, Landbodems 3.2, Deel III, Bijlage IV'.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	Nvt
herinneringswaarde	–	Nvt
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaafheid	–	Nvt
conservering	–	Nvt
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	–	Nvt
informatiewaarde	–	Nvt
ensemblewaarde	–	Nvt
representativiteit	–	Nvt

5 Aanbeveling

Tijdens het veldwerk zijn geen archeologische sporen en/of resten aangetroffen. De vindplaatsen die werden verwacht zijn niet aangetroffen. Op basis van dit onderzoek wordt een archeologisch vervolgonderzoek dan ook niet noodzakelijk geacht. Hierbij dient echter te worden opgemerkt dat het uitgevoerde onderzoek (een IVO-P) een steekproef is. Wanneer bij de uitvoering van de geplande bodemverstorende werkzaamheden onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dient hiervan direct melding te worden gedaan bij de betrokken bevoegde overheid. Voor dergelijke vondsten bestaat een wettelijke meldingsplicht ex. artikel 47 van de Monumentenwet 1988. Bij graafwerkzaamheden dient men dan ook alert te zijn op eventuele vondsten. Opdrachtgever verplicht de aannemers om attent te zijn op eventuele vondsten en/of sporen tijdens de werkzaamheden en verplicht hen archeologische vondsten onverwijld te melden.

6 Samenvatting

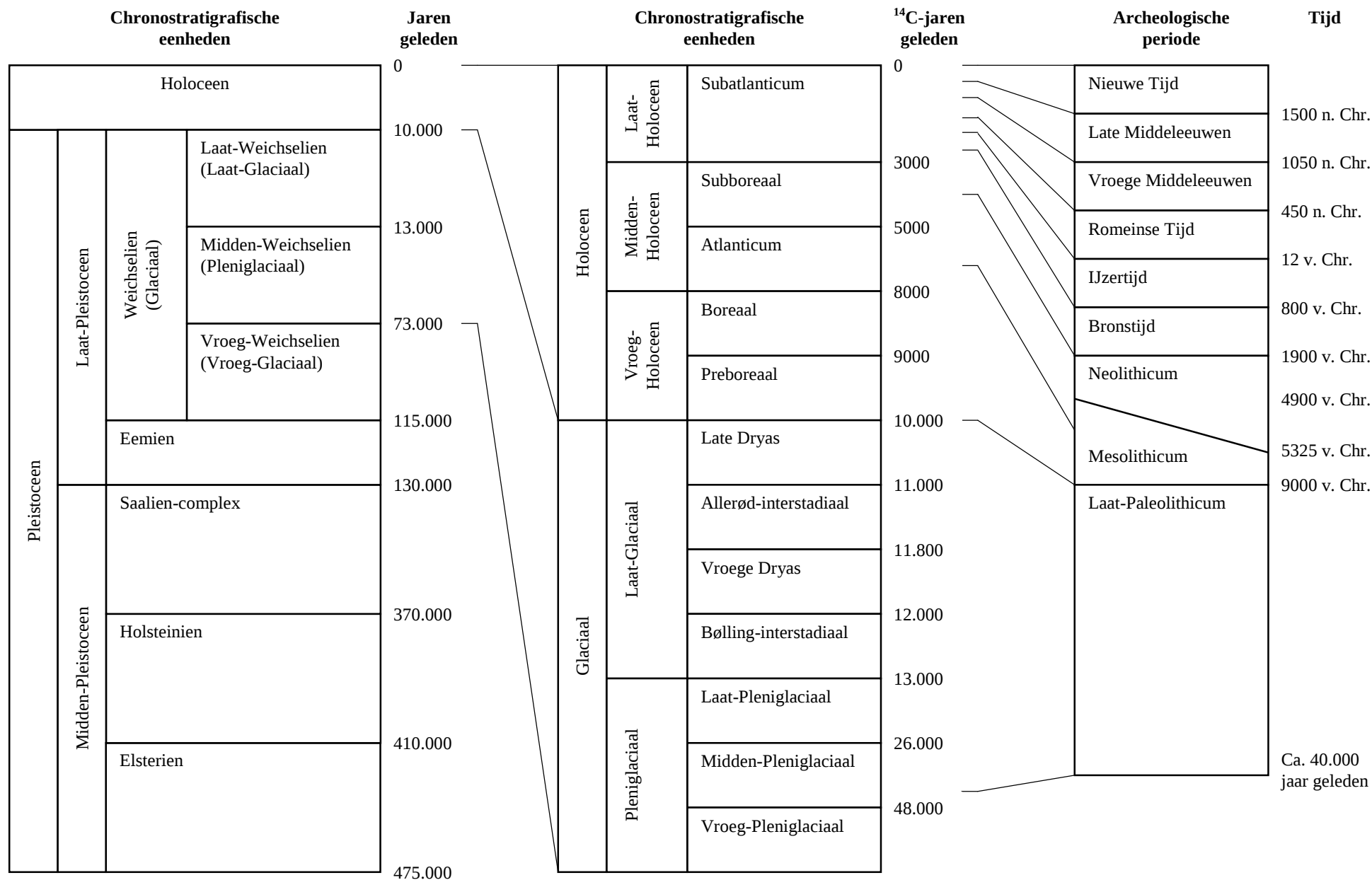
In januari 2011 is in opdracht van SCM Milieu bv door ARC bv een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) uitgevoerd op een terrein aan de Wienboomweg 1 te Haelen. De reden voor dit onderzoek is de geplande nieuwbouw op de locatie, waarbij mogelijk in de bodem aanwezige archeologische resten worden verstoord. Er zijn twee proefsleuven aangelegd, waarin geen archeologische sporen en/of resten zijn aangetroffen. De bodem was onverstoord en bestond uit een bouwvoor, een pakket rivierduinen in twee lagen en dekzand (C-horizont). De archeologische vindplaatsen die op basis van de resultaten van eerder uitgevoerde booronderzoeken werden verwacht zijn niet aangetroffen. Daarom is het advies gegeven dat de onderzoekslocatie niet behoudenswaardig is en dat archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk is.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). 4e, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de, M. C. Geluk, I .L. Ritsema, W. E. Westerhoff & T. E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Bijlage 1. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.

Bijlage 2 Waarderingscriteria conform KNA 3.2

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	
		verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		scores opmerkingen
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	
		conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		scores opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare vindplaatsen van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart
informatiewaarde	1/2/3	
		opgraving/onderzoek van vergelijkbare vindplaatsen binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut of de RCE
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context: voorkomen van vindplaatsen uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context: voorkomen van vindplaatsen uit opeenvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context: fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	
		kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare vindplaatsen van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart